

Listy Františka II. Rákóciho v Arcidiecéznom archíve v Košiciach

Róbert Eliáš

<https://doi.org/10.54937/nhe.2025.14.1.21-30>

Letters of Francis II. Rákóczi in the Archdiocesan Archives in Košice

Abstract: *While examining the Parochialia Department, in the Archdiocesan Archives in Košice, the Košice Bishopric found previously unknown letters were discovered from Francis II. Rákóczi, the leader of the largest anti-Habsburg uprising. There are 12 letters (11 originals, one copy) from the years 1694 – 1709. The territory of Slovakia is covered by letters in the files of the parishes of Bardejov, Solivar and Sároaljaújhely; the others concern the Zemplín parishes of Mád, Olaszliszka, Tokaj and Toksva. The letters from the seventeenth century are addressed to the Jäger Bishop Juraj Fenesy, or to his vicar-general, Andrej Szantosi. The letters from the period of the uprising are addressed to the Jäger vicar-general Andrej Pettes in Košice. In most of the letters, Rákóczi appears as the landowner and patron of the parish and concern the appointment of a parish priest. In letters from the period of the Rákóczi Uprising, he addresses complaints from both Protestants and Catholics regarding religious issues.*

Keywords: *František II. Rákóci. Andrej Peteš (Pettes). Bardejov. Letters. Patronage law. Zemplín.*

Úvod

Hoci je literatúra o Františkovi II. Rákócim (Rákóczi), tak slovenská ako aj maďarská, pomerne rozsiahla a jeho osobnosť, ako aj dejiny jeho protihabsburského povstania, dobre zdokumentované, pri spracovávaní oddelenia Parochialia fondu Košické biskupstvo, uloženého v Arcidiecéznom archíve v Košiciach, boli objavené jeho doteraz neznáme a nepublikované listy. Vo svojom článku by som chcel oboznámiť odbornú verejnosť s týmito listami, okolnosťami ich vzniku, ako aj s ich obsahom. Jedná sa o 12 listov (11 originálov a jeden odpis) z rokov 1694 – 1709.

Rákóciho život

František II. Rákóci sa narodil 27. marca 1676 v zemplínskej obci Borša sedmohradskému kniežaťu Františkovi I. Rákócimu a grófke Helene Zrínskej. Mal jedného brata a dve sestry. Ako štyri a polmesačnému mu zomrel otec a matka, ktorá sa ako vdova vrátila ku katolíckej viere, presťahovala sa k jeho starej mame Žofii Bátoryovej a chlapca vychovávala ako katolíka. V roku 1682 sa jeho matka vydala za Imricha Tököliho (Thököly). V rokoch 1685 – 1688 prežil s matkou obliehanie mukačevského hradu cisárskymi vojskami.¹ Po odchode matky za manželom do tureckého exilu ho spolu so súrodencami odviekli do Viedne, kde sa jeho tútorom stal arcibiskup kardinál Leopold Kolonič, ktorý ho zveril do výchovy jezuitom.² Študoval v Českom Krumlove, Prahe a Nise.³ Po tom, čo ho roku 1692 oslobodili spod poručníctva, žil vo Viedni a v rokoch 1693 – 94 cestoval po Taliansku. V roku 1694 sa oženil a povolili mu vrátiť sa do Uhorska a zaujať funkciu dedičného župana Šarišskej stolice. Vrátili mu i časť predtým zhabaných rozsiahlych rodových majetkov.⁴

Gróf František II. Rákóci

V Uhorsku sa Rákóci postupne zoznamoval s biedou a útlakom nižších vrstiev obyvateľstva a s nespokojnosťou značnej časti obyvateľstva s politikou panovníckeho dvora. V r. 1700 začal pripravovať vo východouhorských stolicích vojsko a obrátil sa so žiadosťou o pomoc i na francúzskeho kráľa Ľudovíta XIV. Francúzsky splnomocnenec Longeval však tento jeho krok vyzradil viedenskému dvoru, ktorý ho v apríli 1701 nechal

¹ <http://www.lexikon.katolikus.hu/R/Rákóczi.html>.

² *Slovenský biografický slovník. V. zväzok, R – Š*. Matica slovenská, Martin 1992, s. 28.

³ <http://www.lexikon.katolikus.hu/R/Rákóczi.html>.

⁴ *Slovenský biografický slovník. V. zväzok, R – Š*, s. 28.

uväzniť vo Viedenskom Novom Meste. Za pomoci manželky a kapitána stráže G. Lehmana sa mu z väzenia podarilo ujsť a dostať sa do Poľska. Tu pripravoval plán rozpútať v Uhorsku povstanie za pomoci poľského žoldnierskeho vojska, ktoré začal v r. 1702 najať, počítal pritom i s podporou Francúzska a Švédska, hoci záväzný prísľub nedostal. Začiatkom roka 1703 ho v jeho poľskom sídle na hrade Brzežany navštívili vyslanci Ľudového povstania v Zátisi vedeného T. Eszem a požiadali ho, aby sa postavil na čelo ozbrojeného vystúpenia proti Habsburgovcom. Spočiatku váhal, ale keď sa dozvedel, že povstanie už vypuklo a vyhlásilo ho za svojho vodcu a zvážil, že zaujatie Habsburgovcov vo vojne o španielske dedičstvo vytvára vhodnú situáciu pre úspech povstania, ponuku prijal. Na čele slabých a zle vyzbrojených oddielov povstalcov sa začiatkom júna 1703 vydal do Uhorska, pri Mukačeve však utrpeli jeho oddiely ťažkú porážku. To ho prinútilo stiahnuť sa späť do Poľska a na čele novozverbovaných žoldnierskych oddielov sa opäť vydal do Zátisia, ktoré prešlo úplne na jeho stranu. Postupne sa povstanie šírilo i do ďalších častí Uhorska a do konca roku 1703 prenikli jeho vojská až k Bratislave a Viedni a pustošili ich okolie.⁵

V Hornom Uhorsku dosiahli Rákóciho kuruci veľký úspech dobytím Jágru (Eger) v apríli 1704, pričom jágerský sídelný biskup Štefan Telekeši (Telekessy) sa postavil na stranu povstania a zotrval na nej (ako jediný uhorský sídelný biskup), napriek odporu Svätej stolice, až do konca odboja. Jeseň 1704 priniesla povstaniu ďalšie skvelé úspechy. 24. októbra kapitulovali Košice a 4. decembra sa vzdala posádka Prešova.⁶ V roku 1704 Rákóci ovládol väčšiu časť Uhorska (mimo Chorvátska) a osobne viedol viaceré vojenské výpravy a bitky. Roku 1704 ho v Alba Iulii (Gyulafehérvár) zvolili za sedmohradské knieža a v r. 1705 na sneme v Sečanoch (Szécsény) za knieža spojených uhorských stavov.⁷ Snem tiež vyhlásil slobodné praktizovanie troch prijatých vierovyznaní (katolíckeho, evanjelického a reformovaného) a opätovne boli uvedené do života staršie zákony zabezpečujúce náboženskú slobodu protestantom. Do žúp mali byť vyslané zmiešané komisie, ktoré mali kostoly odovzdať náboženskej väčšine, pričom aj menšina mala mať možnosť navštevovať bohoslužby.⁸

V roku 1707 povstanie vrcholilo a snem v Ónode detronizoval Habsburgovcov. Avšak v roku 1708 po prehratej bitke pri Trenčíne začalo povstanie upadať. Rákóci odmietol podmienky uzavretia mieru predložené hlavným veliteľom cisárskych vojsk J. Pálfi a vo februári 1711 odišiel hľadať pomoc k ruskému cárovi Petrovi I. Z Poľska vyzval Uhorsko k pokračovaniu v odpore proti Habsburgovcom a v Poľsku zostal aj po uzavretí satmárskeho mieru v apríli 1711, ktorým sa povstanie definitívne skončilo. R. 1713 odišiel do Francúzska, kde žil na dvore kráľa Ľudovíta XIV. a neskôr v kláštore. R. 1717 odišiel do Turecka v nádeji, že sa mu naskytne príležitosť vojensky vystúpiť proti Habsburgovcom. Turecké armády boli však vo vojne s Rakúskom porazené a po uzavretí Požarevského mieru r. 1718 na nátlak viedenského dvora bol internovaný na brehu Marmarského mora v Tekirdagu, kde potom v relatívnej chudobe žil až do smrti r. 1735. V roku

⁵ *Slovenský biografický slovník. V. zväzok, R – Š*, s. 28.

⁶ KÓNYA, Peter a kol. *Dejiny Uhorska (1000 – 1918)*. Citadella 2014, s. 382 – 383.

⁷ *Slovenský biografický slovník. V. zväzok, R – Š*, s. 28.

⁸ SZÁNTÓ, Konrád. *A katolikus egyház Története. II. Kötet*. Ecclesia, Budapest 1988, s. 292.

1906 previezli jeho telesné pozostatky do Uhorska a uložili v Dóme sv. Alžbety v Košiciach.⁹

Adresáti listov

Územia Slovenska sa týkajú listy nachádzajúce sa v spisoch farností (*Acta parochiarum*) Bardejov, Solivar a Nové Mesto pod Šiatrom (Sátoraljaújhely v Maďarsku). Ostatné sa týkajú zemplínskych farností Mád, Olaszliszka, Tokaj a Tolcsva ležiacich na území súčasného Maďarska. Všetky tieto farnosti v čase vyhotovenia listov patrili do jágerskej diecézy a v roku 1804 prešli do Košickej diecézy. Listy z rokov 1694 až 1698 sú adresované jágerskému biskupovi Jurajovi Fenešimu (Fenesy, Fenessy) alebo jeho generálnemu vikárovi Andrejovi Santošimu (Szantosi). Listy z obdobia povstania (1706 – 1709) sú adresované jágerskému generálnemu vikárovi a titulárnemu biskupovi ansarienskemu Andrejovi Petešovi (Pettes, Pethes) do Košíc.

Juraj Feneši bol jágerským biskupom v rokoch 1686 – 1699,¹⁰ predtým bol ostrihomským veľprepoštom, generálnym vikárom a pomocným biskupom ostrihomského arcibiskupa. Ako jágerský biskup býval v Košiciach a Jasove, keďže Jáger bol v tom čase ešte v rukách Turkov. Zomrel v Jasove 4. 3. 1699.¹¹

Andrej Peteš sa narodil v roku 1659. Miesto jeho narodenia nepoznáme. Väčšinu svojho života sa zdržiaval v Košiciach, kde sa dal aj pochovať, a tak možno predpokladať, že pochádzal z Košíc alebo z niektorej obce Abovskej župy. Po štúdiách ho vysvätili za kňaza Jágerského biskupstva okolo roku 1683. V roku 1690 sa stal kanonikom Kapitulky sv. Petra v Jágri a roku 1696 veľprepoštom katedrálnej kapitulky v Jágri. 13. júna 1696 bol vymenovaný za generálneho vikára *in spiritualibus* jágerského biskupa, titulárneho biskupa ansarienskeho a tajného radcu jeho Veličenstva. Ako vikár jágerského biskupa sa v tomto období najviac zdržiaval v Košiciach, čo dokazuje najmä jeho korešpondencia.¹² Na sečianskom sneme dňa 20. 9. 1705 prečítal prísahu Františka Rákóciho, ktorý ho vymenoval za jedného z 24 senátorov.¹³ Keď 14. októbra 1706 prišiel Rákóci do Košíc, Peteš ho privítal pri bráne Dómu sv. Alžbety a celebroidal d'akovnú omšu.¹⁴ Zúčastnil sa aj na ónodskom sneme 16. 5. 1707, kde podpísal listinu detronizujúcu Habsburgovcov a viedol *Te Deum* ukončujúce snem. To malo za následok, že ho pápež Klement XI. r. 1709 jedným svojím breve suspendoval, čo arcibiskup Augustín Kerestěj (Keresztély) vyhlásil 18. 12. 1709 a Peteša pozbavil všetkých cirkevných úradov. Satmárskym mierom získal svoje úrady späť.¹⁵ Zomrel 6. septembra 1713 vo veku 54 rokov a pochovali ho v krypte Dómu sv. Alžbety v Košiciach.¹⁶

⁹ Slovenský biografický slovník. V. zväzok, R – Š, s. 28.

¹⁰ Az egri főegyházmegye ünnepi szemelismusa 2004. Schematismus archidioecesis agriensis. Eger 2004, s. 16.

¹¹ <http://www.lexikon.katolikus.hu/F/Fenesy.html>

¹² SEDLÁK, Peter. *Kňazské a rehoľné osobnosti z historického územia Košickej arcidiecézy*. Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov 2014, s. 117

¹³ <http://www.lexikon.katolikus.hu/P/Petes.html>

¹⁴ SEDLÁK, Peter. *Kňazské a rehoľné osobnosti z historického územia Košickej arcidiecézy*, s. 118. ELIÁŠ, Štefan. *Dejiny Košíc v dátach. 2. diel. Včasný novovek 1526 – 1711*. Košice 2011, s. 295.

¹⁵ <http://www.lexikon.katolikus.hu/P/Petes.html>

¹⁶ SEDLÁK, Peter. *Kňazské a rehoľné osobnosti z historického územia Košickej arcidiecézy*, s. 119.

Ako už bolo vyššie spomenuté, kladný postoj k Rákócimu a povstaniu mal aj Petešov nadriadený, Štefan Telekeši, ktorý bol jágerským biskupom v rokoch 1699 – 1715.¹⁷ Š. Telekeši sa narodil 20. 8. 1633 v obci Csömöte vo vašskej župe. Za kňaza bol vysvätený v Ríme r. 1660. V roku 1675 sa stal győrským kanonikom, r. 1677 pápóckym prepoštom, neskôr biskupským vikárom. 29. 12. 1689 bol menovaný za čanádskeho diecézneho biskupa, ale kvôli tureckej okupácii nemohol zaujať biskupský stolec a na oslobodené územia poslal arcidekana. Za jágerského biskupa bol menovaný 15. 6. 1699. Zároveň sa stal hlavným županom hevešskej stolice. Do Jágru prišiel 28. 10. a na vlastné náklady začal obnovu diecézy. Počas svojho episkopátu vysvätil 200 kňazov.¹⁸ Rákóci prišiel do Jágru vo februári 1704 a počas svojho pobytu v meste sa s biskupom spriatelil. Aj Telekeši sa aktívne zúčastnil sečianskeho snemu v r. 1705.¹⁹ Podobne ako Peteš, aj on podpísal na ónodskom sneme listinu detronizujúcu Habsburgovcov, následkom čoho ho ostrihomský arcibiskup Augustín Kerestěj, odvolávajúc sa na breve pápeža Klementa XI., ktorý podporoval Habsburgovcov, 18. 12. 1709, spolu so všetkými kňazmi podporujúcimi povstanie, zbavil biskupského stolca a všetkých cirkevných práv a výsad.²⁰ Do Jágru tak nastúpil administrátor Imrich Čáki (Csáky).²¹ Telekeši sa utiahol do svojho hradu Szarvaskő, kde celebraval aj svoju zlatú omšu. Za vrátenie svojho úradu neorodoval, pretože sa necítil byť vinným. Župa a jej kňazi stáli pri ňom. Viedenský nuncius Piazza odhaliac, že A. Kerestěj konal voči Telekešimu svojvoľne a z politických motívov, dosiahol, že mu pápež a kráľ na jeseň r. 1711 vrátili biskupský stolec. V roku 1713 začal budovať biskupskú katedrálu. Zomrel v Jágri 3. marca 1715.

Rákóciho listy

V spisoch farnosti Bardejov sa nachádzajú dva listy Rákóciho. Prvý je datovaný v zemplínskom mestečku Mád 27. januára 1708. Rákóci v ňom píše Petešovi, že po svojom príchode z Košíc dostal od neho list týkajúci sa akéhosi evanjelického kazateľa, ktorý udelil dišpenz v manželskej záležitosti. Žiada ho, aby ho o veci dôkladnejšie informoval, uviedol mená dišpenzovaných, ich bydlisko alebo príjem, ako aj postavenie toho, kto udelil dišpenz, aby mohol vykonať patričnú nápravu tohto neporiadneho činu a aby sa podobným skutkom do budúcnosti zabránilo.²² O okolnostiach prípadu informoval Peteša prešovský farár Ján Kremeň (Kremenj, Kremený, Kremenýi), ktorý bol do roku 1707 farárom v Bardejove, kde sa daný prípad udial.²³ Písal, že minuloročný richtár Bardejova, evanjelik Ján Ocherland, bez toho, že by mal legálny dišpenz (mal len súhlas kazateľa Zablera), sa zosobášil s vdovou Blažaja Kružela, Annou Zerevczi, rovnako evanjeličkou, s ktorou bol v nedovolenom stupni príbuzenstva.²⁴ Peteš následne 3. februára 1708 adresuje Rákócimu

¹⁷ *Az egri főegyházmegye ünnepi sematizmusa 2004. Schematismus archidiecesis agriensis.* Eger 2004, s. 16.

¹⁸ <http://lexikon.katolikus.hu/T/Telekessy.html>

¹⁹ LÖFFLER, Erzsébet. Az Egri Főegyházmegye rövid története. In *Az egri főegyházmegye ünnepi sematizmusa 2004. Schematismus archidiecesis agriensis.* Eger 2004, s. 30.

²⁰ <http://lexikon.katolikus.hu/T/Telekessy.html>

²¹ ELIÁŠ, Štefan. *Dejiny Košíc v dátach. 2.diel. Včasný novovek 1526 – 1711.* Košice 2011, s. 299.

²² Arcidiecézny archív v Košiciach (AACass), Košické biskupstvo (KB), Parochialia, Acta parochiae Bardejov 27.1.1708, AJbb/2.

²³ HIŠEM, Cyril. *Košické presbyterium (1804 – 2006).* Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov 2006, s. 287, 324.

²⁴ AACass, KB, Parochialia, Acta parochiae Bardejov 14. 1. 1708 AJbb/1.

svoj druhý list.²⁵ Čuduje sa, odkiaľ vzal kazateľ Zabler autoritu dišpenzovať, keďže zákony vlasti ani prax to nedovoľujú. Informuje Rákóciho, že Ján Ocherland bol odsúdený na stratu hlavy a majetku.²⁶ Povzbudzuje ho, že aj Boh ho požehná, ak urobí hrádzu takým, alebo ešte väčším zlám. Môžu tak potom dúfať aj v Božie požehnanie pre národ. Rákóci odpovedá 23. februára 1708, že okamžite rozkázal svojmu fiškusovi, aby otvoril proces proti osobám, o ktorých ho informoval Peteš. Bude sa proti nim postupovať podľa zákonov krajiny, a keď tieto v niečom porušili, budú príkladne potrestaní. List je datovaný v Nagy Károly (v súčasnosti Carei v Rumunsku).²⁷

Ďalší Rákóciho list je v spisoch farnosti Prešov – Solivar. Je datovaný na hrade Blatný Potok (Sárospatak) 8. augusta 1709. Rákóci v ňom píše Petešovi, že bol informovaný o excesoch solivarského katolíckeho farára, zvlášť o poslednom, keď solivarskému reformovanému farárovi²⁸ „*nielen škaredo vynadal, ale ho aj do krvi zbil*“.²⁹ Keďže Rákóci takéto excesy strpieť nemôže, žiada Peteša, aby katolíckeho farára exemplárne potrestal. Bližšie okolnosti, ani ďalší osud tohto prípadu, nepoznáme, nezachovala sa ani Petešova odpoveď.³⁰

Posledné dva listy, týkajúce sa terajšieho územia Slovenska, sú v spisoch farnosti Nové Mesto pod Šiatrom (Sátorajaujhely). Prvý je datovaný 19. októbra 1695 vo Veľkom Šariši a adresovaný je jágerskému biskupovi Jurajovi Fenešimu do Jasova. Týka sa obce Veľká Trňa a Rákóci tu vystupuje ako svetský patrón, keďže Rákóciovci boli v tom čase vlastníkmí Veľkej a Malej Trne.³¹ Rákóci v ňom navrhuje, aby farnosť V. Trňa, keďže je už dlhšiu dobu uprázdnená, bola spravovaná z farnosti N. m. pod Šiatrom ako filiálka, ku ktorej leží najbližšie. Dodáva tiež, že bezodkladne vydá prezentačnú listinu pre šiatorsko-novomestského farára.³² Druhý Rákóciho list v spisoch tejto farnosti sa týka jeho rodiska Borše. Je datovaný 23. februára 1707 na hrade Mukačevo, adresovaný A. Petešovi. Aj v tomto prípade vystupuje Rákóci ako patrón farnosti a zemepán. Píše, že nakoľko je farnosť v Borši uprázdnená, prezentuje na miesto farára aktuálneho farára v Tolcsve, Juraja Lőrincziho a žiada Peteša, aby mu udelil investitúru.³³ Jedná sa o katolíckeho kňaza, pretože figuruje v zozname katolíckych farárov farnosti Tolcsva, kde pôsobil v rokoch 1702 – 1711.³⁴ Do Borše teda nenastúpil. Zachovali sa kánonické vizitácie Podhorského dištriktu z rokov 1693, 1700, 1711 a 1712. Borša ani Veľká Trňa sa v nich medzi farnosťami neuvádzajú, zato N. M. pod Šiatrom áno, avšak bez filiálok.³⁵ Spomínané dve obce

²⁵ AACass, KB, Parochialia, Acta parochiae Bardejov 3. 2. 1708 AJbb/3.

²⁶ *amittit caput et bona*

²⁷ AACass, KB, Parochialia, Acta Parochiae Bardejov 23. 2. 1708 AJbb/4.

²⁸ Rákóci tu používa termín reformovaný farár (*Reformatus Parochus*...) namiesto termínu kalvínsky kazateľ, zaužívaného v tej dobe v katolíckom prostredí.

²⁹ *nem csak rítúl szidalmazta, hanem ugyan meg is vérsítette*

³⁰ AACass, KB, Parochialia, Acta parochiae Prešov-Solivar č. 2. (8. 8. 1709).

³¹ BOROVSKÝ, Samu. *Magyarország vármegyéi és városai. Zemplén vármegye*. Apollo irodalmi társaság, Budapest, s. 68.

³² AACass, KB, Parochialia, Acta parochiae Sátorajaujhely 19. 10. 1695, Ub/2.

³³ AACass, KB, Parochialia, Acta parochiae Sátorajaujhely 23. 2. 1707, Ub/3.

³⁴ HIŠEM, Cyril. *Košické presbytérium (1804 – 2006)*. s. 337; *A Kassai székes egyházmegye Történeti névtára és emlékkönyve. 1904. II. Kötet. Zemplénmegye, névtár és iskolák*. Kassa, s. 708.

³⁵ AACass, KB, Kánonické vizitácie, 29, 30, 31, 33.

sa uvádzajú až v súpise farností Podhorského dištriktu z roku 1732 ako kalvínske farnosti.³⁶ Katolícki veriaci týchto obcí, ak tam nejakí boli, zrejme podliehali šiatorsko-novomestskému farárovi, tak, ako to bolo v ďalšom období, v podstate až do r. 1918.³⁷

Ďalšie Rákóciho listy sú v spisoch farností Tokaj a Tolcsva. Tieto zemplínske mestečka koncom sedemnásteho a začiatkom osemnásteho storočia patrili do rákóciovského panstva. Rákóci tu vystupuje ako zemepán a patrón farnosti. Listy v spisoch farnosti Tokaj sa týkajú menovania farára. Sú tri a spolu s Rákócim je ich pôvodcom gróf Ferdinand Gobert Aspremont. Ich adresátom je jágerský generálny vikár Andrej Santoši. V prvom zo 14. mája 1694 Rákóci a Aspremont píše, že v Tokaji zomrel farár a obyvatelia mestečka, ako aj tam zdržiavajúci sa vojaci, si žiadajú nemeckého farára. Prezентujú preto na uprázdnené miesto farára, svojho nemeckého kaplána Huga Höcslera, ako muža statočného a dostatočne vzdelaného. List je datovaný na hrade Blatný Potok.³⁸ Z druhého listu z 18. mája 1694, ktorý je pomerne obsažný, je zjavné, že generálny vikár voľbu menovaného kandidáta neprijal a preferuje farára v Tolcsve, Maďara Andreja Damiana. Ten je pre Rákóciho s Aspremontom absolútne neprijateľný, pretože takmer všetci obyvatelia žiadajú nemeckého farára, ktorému by vypomáhal maďarský kaplán. Pisatelia listu varujú Santošiho, že ak nebude vymenovaný ich kandidát, vec môže skončiť na nunciatúre vo Viedni, alebo na Rímskej Rote. Argumentujú, že spomínaný nemecký farár svojou usilovnosťou a dobrým príkladom môže obrátiť miestnych kalvínov skôr, ako maďarskí farári, ktorí pôsobia na ich panstve, napríklad aj ako spomínaný farár v Tocsve „*ktorý chce všetkých obrátiť bitkou*“.³⁹ Ako ďalší príklad uvádzajú farára v Olaszliszke, ktorý tam už pôsobí mnoho rokov a v celom mestečku má len jedného katolíka. List je datovaný v kaštieli Kráľovský Chlmec.⁴⁰ Posledný list je z 22. júna 1694 a je datovaný v Blatnom Potoku. Rákóci s Aspremontom v ňom opakovane prezentujú spomínaného Huga Höcslera na tokajskú faru. Prikladajú aj odporúčajúci list vojenských hodnostárov rezidujúcich v Tokaji, ktorý sa však nezachoval.⁴¹ H. Höcsler sa farárom zrejme nakoniec stal, lebo figuruje v zozname tokajských farárov.⁴²

Aj listy v spisoch farnosti Tolcsva sa týkajú menovania farára. Sú dva a sú adresované biskupovi Jurajovi Fenešimu. Prvý je z 26. marca 1695 a Rákóci v ňom prezentuje na faru v Tolcsve aktuálneho farára v Tokaji, Pavla Nebesta, ako človeka neporušených mravov a príkladného života. Je datovaný v Blatnom Potoku.⁴³ V druhom z 20. augusta 1698 Rákóci odporúča na faru v Tolcsve Jána Šóša (Sóós), ktorý v tom čase pôsobil v Erdőbénye. Je datovaný vo Viedni.⁴⁴

³⁶ AACass, KB, Kánonické vizitácie, 37.

³⁷ *Schematismus venerabilis cleri dioecesis Cassoviensis ad annum Jesu Christi MDCCCXXVI*. Cassoviae 1826, s. 114, 115; *Schematismus cleri dioecesis Cassoviensis ad annum Jesu Christi 1915*. Cassoviae 1915, s. 172.

³⁸ AACass, KB, Parochialia, Acta parochiae Tokaj 14. 5. 1694 Tq/4.

³⁹ *qui verberibus omnes convertere vult*

⁴⁰ AACass, KB, Parochialia, Acta parochiae Tokaj 18. 5. 1694 Tq/4.

⁴¹ AACass, KB, Parochialia, Acta parochiae Tokaj 22. 6. 1694 Tq/4.

⁴² *Schematismus venerabilis cleri dioecesis Cassoviensis ad annum Jesu Christi MDCCCXXXIX*. Cassoviae 1839, s. 245; HIŠEM, Cyril. *Košické presbytérium (1804 – 2006)*, s. 337.

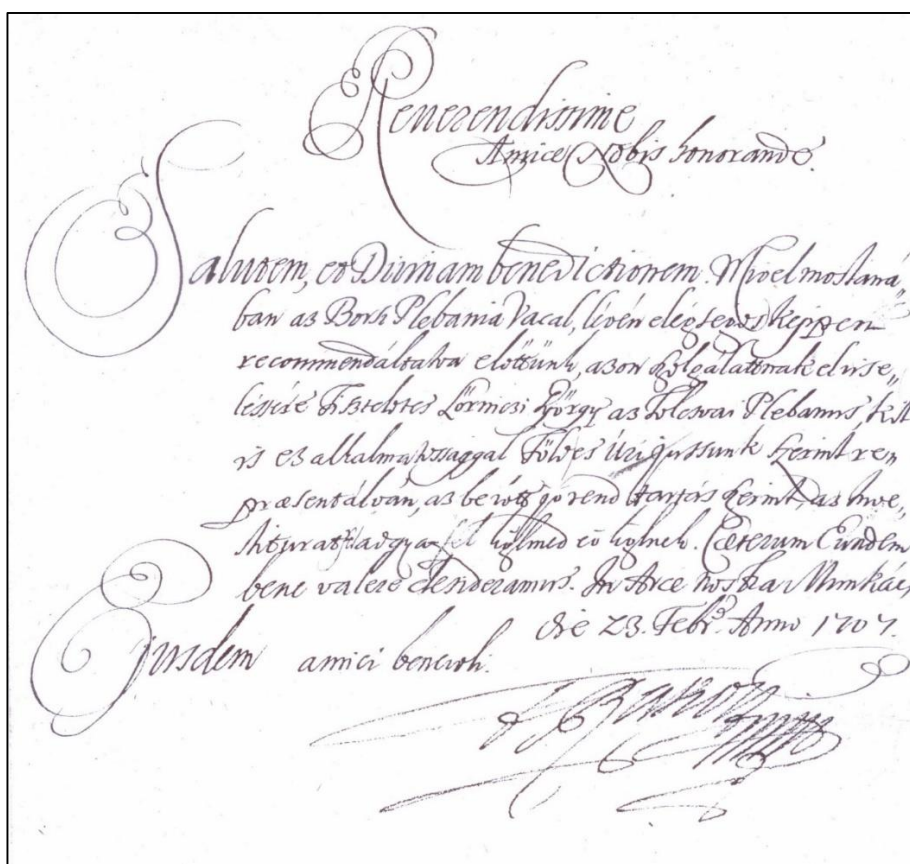
⁴³ AACass, KB, Parochialia, Acta parochiae Tolcsva 26. 3. 1695.

⁴⁴ AACass, KB, Parochialia, Acta parochiae Tolcsva 20. 8. 1698.

Posledný list, ktorý sa zachoval v origináli, je v spisoch farnosti Olaszliszka. Je datovaný 26. februára 1706 v Jágri a je pomerne stručný. Rákóci píše, že sa naňho obrátil farár v Olaszliszke Žigmund Kásoni (Kászonyi), ktorý bol pri zaujatí kostola v Olaszliszke všetkého zbavený a žiadal ho, aby mu poskytol dom pre katolícku faru (*pro ritu catholico*). Rákóci preto žiada Peteša, aby bol v tejto veci spomínanému farárovi nápomocný a zabezpečil mu farskú budovu.⁴⁵ Ďalší dokument v spisoch tejto farnosti je až z r. 1713, nevieme preto, ako sa záležitosť vyriešila.

V spisoch farnosti Mád sa v troch odpisoch vyhotovených niekedy v 18. stor., zachoval list Rákóciho z 12. decembra 1706 adresovaný Františkovi Maloňaimu (Maloňyaimu), správcovi erdődiovských majetkov. Rákóci v ňom nariaďuje, aby vinice kostola a fary v Mezőzombore, kým sa ten znova nezaľudní a nebude mať farára, boli v správe katolíckeho farára v Máde. List bol datovaný v Rožňave.⁴⁶

Jazyk listov z konca 17. stor. je latinský, listov zo začiatku 18. stor. adresovaných Petešovi, ako aj list v spisoch farnosti Mád, je maďarský so vsunutými latinskými slovami. Rákóci oslovuje Peteša dôverne: priateľa (*amice*). Všetky listy sú vyhotovené písárom, Rákóci je iba podpísaný ako *Franciscus Princeps Rakoczi*, respektíve *FPrinceps Rakoczi* (na listoch zo 17. storočia) a *FRakoczi* (na listoch z obdobia povstania). Na dorze listov je Rákóciho pečať.

Lístina Františka II. Rákóciho z 23.2.1707 z Mukačeva

⁴⁵ AACass, KB, Parochialia, Acta parochiae Olaszliszka Ig/2.

⁴⁶ AACass, KB, Parochialia, Acta parochiae Mád.

Záver

Skúmané listy z konca 17. storočia sú politicky neutrálne. Rákóci tu vystupuje ako zeme-
pán a patrón farnosti. Väčšinou ide o prezentačné listy. Rákóci sa javí ako dobrý katolík,
ktorému leží na srdci úspech rekatolizácie, dosiahnutý ale pokojnou, nenásilnou cestou.
Zároveň však tvrdo presadzuje svojho kandidáta na uprázdnené farské benefícium, ako
to vidno na príklade tokajskej farnosti. V listoch z obdobia povstania rieši sťažnosti, či už
katolíkov alebo protestantov, týkajúce sa náboženských otázok. V jednom prípade zakro-
čuje v prospech katolíckeho kňaza, v druhom v neprospech (prípád solivarského farára);
tu je ale veľmi prísny. Konečné riešenie však ponecháva na A. Peteša. Záhadou ostáva
menovanie farára do Rákóciho rodiska Borše. Tá zrejme nikdy nebola katolíckou farnos-
ťou a až do r. 1918 bola stále filiálkou farnosti Nové Mesto pod Šiatrom. Keďže ešte nie
sú spracované všetky oddelenia fondu košické biskupstvo, nie je vylúčené, že by sa v bu-
dúcnosti mohli nájsť ďalšie Rákóciho listy.

BIBLIOGRAFIA

Pramene

Arcidiecézny archív v Košiciach (AACass), fond Košické biskupstvo (KB)

Parochialia

Kánonické vizitácie (KV)

A Kassai szászéves egyházmegye Történeti névtára és emlékkönyve. 1904. II. Kötet. Zemplénmegye, névtár és iskolák. Kassa.

Az egri főegyházmegye ünnepi sematizmusa 2004. Schematismus archidiecesis agriensis. Eger 2004.
Schematismus venerabilis cleri dioecesis Cassoviensis ad annum Jesu Christi MDCCCXXVI. Casso-
viae 1826.

Schematismus venerabilis cleri dioecesis Cassoviensis ad annum Jesu Christi MDCCCXXXIX. Casso-
viae 1839.

Schematismus cleri dioecesis Cassoviensis ad annum Jesu Christi 1915. Cassoviae 1915.

Literatúra

BOROVSZKY, Samu. *Magyarország vármegyéi és városai. Zemplén vármegye.* Apollo irodalmi
társaság, Budapest.

ELIÁŠ, Štefan. *Dejiny Košíc v dátach. 2. diel. Včasný novovek 1526 – 1711.* Košice 2011.

HIŠEM, Cyril. *Košické presbytérium (1804 – 2006).* Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov
2006.

KÓNYA, Peter a kol. *Dejiny Uhorska (1000 – 1918).* Citadella 2014.

LÖFFLER, Erzsébet. *Az Egri Főegyházmegye rövid története.* In *Az egri főegyházmegye
ünnepi sematizmusa 2004. Schematismus archidiecesis agriensis.* Eger 2004.

SEDLÁK, Peter. *Kňazské a rehoľné osobnosti z historického územia Košickej arcidiecézy.* Vydava-
ateľstvo Michala Vaška, Prešov 2014.

Slovenský biografický slovník. V. zväzok, R – Š. Matica slovenská, Martin 1992.

SZÁNTÓ, Konrád. *A katolikus egyház Története. II. Kötet.* Ecclesia, Budapest 1988.

Listina Františka II. Rákociho z 27.3.1695 s jeho podpisom

Mgr. Róbert Eliáš
Archív Arcibiskupského úradu Košice
Hlavná 28, 041 83 Košice
email: robert.elias28@gmail.com